

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Școala noastră de fete. ✓

Multe sunt necesitățile vieții noastre, ale neamului nostru și în deosebi ale păturei noastre culte. Se remarcă în toată viața noastră publică o serie de neajunsuri și imperfecțiuni, datorite, în cea mai mare parte, lipsei de cultură și defectuoșității educațiunii.

Nu încapă îndoială, că primele elemente de cultură și educațiune se câștigă în casa părintească, iar atât rolul cât și rostul creșterii în acest cadru este insuficient pentru ca individualitățile să ajungă pe deplin înarmate cu armele necesare pentru lupta vieții. De aceea rostul omului, rostul lui intelectual și moral, pentru drumul vieții, îl completează, și să-l desevășească școala.

În școală este indicarea problemei vieții, teologia înțelegerei misiunii omenesti pe pământ, înțelegerea fericirii vremelnice — întru cât există — și a mântuirii. De-aceea, nici un neam din lume nu a ajuns mare decât prin școală, de-aceea, numai în școală se pot apropia marile idealuri.

De acest adevăr am început să ne pătrundem noi, am început să înțelegem, că neamul nostru și biserica noastră reclamă imperios mai multă cultură, mai multă educație dela norodul său, conștient să fiind atât de dureros, de pacostea întunecimintii și inimii...

Pentru a putea privi cu încredere în viitor; pentru a pregăti un mai bun, mai fructuos, mai mângăetor, mai practic viitor poporului nostru; pentru a remedia o serie de neajunsuri de viață și în fine pentru a în-

dulci viața individuală, în societatea românească, — P. S. Sa Dl Episcop diecezan și Venerabilu nostru Consistor diecezan, împreună cu o serie de bărbați fruntași în ale entuziasmului și jertfei pentru neam, au hotărât și pus în calea executivei organizarea modernă a unei instituțiuni de cea mai mare importanță pentru noi, a școlii gr.-or rom. civile de fete, cu internat, din Arad.

E incalculabil de importantă chestiunea organizării acestei școlii, pentru viața sufletească a generației ce ne va urma în focul vieții, căci acolo unde femeia va ști să se însuflețească pentru gânduri frumoase și curate; acolo unde femeia va învăța iubire de muncă, devotament pentru cămin și mângăere în îndeplinirea datorințelor și sf. bisericească, — acolo nu va lipsi darul lui Dumnezeu.

Și aceasta este lozinca, în acest senz se vor crește elevele, la școala civilă gr.-or. română de fete, din Arad!

În urma vitregimei împrejurărilor și vremii, școala din Cestiune a trecut prin multe și grele încercări, până a ajuns cauza ei în mâinile viguroase, cari din blazare s'o scoată, s'o înalțe, s'o ridice la nivelul recerut de condițiunile de viață și culturale ale noastre.

Dela nici o jertfă nu s'au dat însă îndărăt inimoșii oblăduitori; și după-ce s'au asigurat existența școlii, dispus-au de organizarea ei în chipul cel mai corăspunzător posibil, ca școala să-și poată împlini misiunea, de a da societății noastre femei culte și harnice, crescute pentru muncă în viață și cu suflet înălțat, pentru mângăerea vieții.

În studiul pedagogiei se spune, că «dascălul face școala».

Înțelegând acest principiu, cel-ce și cei-ce sub aripile lor au luat școala de fete cu internat din Arad, orânduit-au în fruntea ei, ca directoară, o venerabilă matroană, cunoscută în largi cercuri românești prin vărtuțile sale, și distinsă de însași Majestatea Sa Regina Elisabeta a României, pentru o carte publicată de dânsa: „Din vremuri apuse“, în care se vedește sublimitatea jertfei pentru neam a generației bătrânilor noștri.

E d-na *Iudita Secula* născută Truța, văduva avocatului de pie memorie George Secula.

În fruntea corpului didactic al școlii este consumatul și cunoscutul pedagog Dr. *P. Pipoș*, care va lucra însoțit de un corp didactic cu calificare superioară, un corp didactic, care a dovedit deja perfectă destoinicie în împlinirea datorinței profesionale, așa, încât pe terenul didactic suntem la nivelul ori cărei școli similare din patrie.

Iar considerând condițiile de viață modeste ale poporului nostru, din partea Consistorului s'au pus taxe atât de convenabile pentru întreținere în internat, încât toți aceia cari vor înțelege importanța educației ficelor lor în sensul indicat, desigur nu vor întârzi de a grăbi la acest isvor de morală mântuitoare și învățătură edificatoare.

Multe din neajunsurile vieții noastre publice, sociale, românești, își vor afla remediarea în educația și instrucția ce vor primi viitoarele femei române în *școala de fete civilă gr.-or. rom. din Arad* — unica în țara noastră! — și adresându-ne atât Venerabilului Consistor cât și publicului nostru român, încheem cu lozinca: A noastră mântuire — prin noi!

Nr. 2880/905.

Anunț școlar.

Se aduce la cunoștința celor ce i privește, ca petițiunile de primire în institutul teologic ortodox român din Arad, pe anul școlar 1905/6 au să fie înaintate la adresa Consistoriului gr.-ort. român din Arad cel mult până în 1/14 August a. c., instruite cu:

1. Atestat de botez;
2. Testimoniu despre ultima frecvență școlară;
3. Atestat de moralitate dela oficiul parohial la care aparține, vidimat și de protoprezviterul concernent;
4. Atestat medical că este sănătos și fără defect organic.

5. Petițiunile să fie provăzute cu timbru de 1 coroană în cât nu vor fi ajustate cu atest de paupertate.

Arad, la 2/15 Iulie 1905.

Consistorul diecezan.

Nr. 2888/1905

Se aduce la cunoștința celor ce i privește, că petițiunile de primire în institutul pedagogic ortodox român din Arad pe anul școlar 1905/6 au să fie înaintate la adresa Venerabilului Consistoriu gr.-or. român din Arad cel mult până în 1/14 August a. c. instruite cu:

1. Atestat de botez;
2. Testimoniu despre ultima frecvență școlară;
3. Atestat de moralitate dela oficiul parohial la care aparține, vidimat și de protoprezviterul concernent;
4. Atestat medical despre starea sa sanitară și întregitatea membrilor corporale.

5. Petițiunile pentru primirea gratuită în lumne, de pe teritoriul districtului Consistoriu Arădan să fie înaintate direct la adresa Consistoriului din Arad, iar de pe teritoriul Consistoriu Orădan, pe calea aceluiași Venerabil Consistoriu.

6. Despre primire ori neprimire vor fi vizate petenții acasă înainte de începerea anului școlar.

Petițiunile să fi provăzute cu timbru de cor. întru cât nu vor fi ajustate cu atestat de paupertate.

Arad, la 2/15 Iulie 1905.

Consistorul diecezan

Nr. 2884/1905.

Se aduce la cunoștința Onoratului public înscriserile la școala civilă de fete cu internat din Arad pentru anul școlar 1905/6 se vor face zilele 1—10 Septembrie 19—28 August a. c. cancelaria direcțională a institutului (Strada De Ferencz Nr. 27).

Părinții vor face însă corect, dacă fie în școală fie în persoană își vor anunța fetițele spre primire încă de mai înainte, începând cu ziua de 1 August (19 Iulie) adresându-se în această țară cere Doamnei *Iudita Secula n. Truța*, care va avea oarele oficioase în internat în fie-care zi dela 9—11 a. m.

Tot în zilele de 1—10 Septembrie n. se vor face și eventualele examene de primire.

Taxa pentru internat e 320 cor. pe an întreg școlar, care este a se plăti anticipativ rate treilunare.

Pentru această taxă elevele primesc :

1. Instrucțiunea preșcrisă pentru clasele I—IV civile, educațiune religioasă-morală, deprindere în conversația română, maghiară și germană, apoi instrucțiune în economia casei, gătirea bucatelor, croit și cusut.

2. Locuință în odăi bine îngrijite, provăzute cu mobilele necesare.

3. Vipt întreg și anume *dejun* (cafea cu lapte), *prânz* (două pèse, iar' Dumineca și în sărbători 3—4 pèse) și *cină* (două pèse).

4. Spalat, luminat, încălzit și tot la două săptămâni baie.

Afară de taxa de întreținere elevele interne mai au a solvi *taxă de 10 cor. pe an pentru medic*, pentru care taxă elevele interne vor primi, în caz de lipsă, îngrijire medicală și medicamente.

Petru *instrucția la pian* se plătește lunar o taxă de 10 cor. (3 oare la săptămână).

Atât elevele interne, cât și cele externe vor plăti la prima înscriere *5 coroane ca taxă de înscriere*.

Elevele externe vor plăti *didactru 50 cor. pe an*, care asemenea se va solvi anticipativ în rate treilunare.

In clasa I-a civilă se primesc eleve, cari dovedesc prin atestat școlar, că au absolvat cu succes 4 clase elementare ori apoi dovedesc pe baza unui examen de primire, că sunt bine orientate în materialul de învățământ preșcris pentru clasa a IV-a elementară. *In celelalte clase* se primesc eleve, cari dovedesc prin atestat școlar, că au absolvat cu succes clasa premergătoare. Absolventele clasei a VI-a elem. se vor primi în clasa a II-a a școlii civile pe baza unui examen de primire.

Elevele, cari se imatriculează pentru primadată la școală, afară de *atestatul școlar* din clasa premergătoare, au să producă *atestat de botez și certificat de revaccinare*.

Fiecare elevă internă are să aducă cu sine: 1 saltea de lână (madraț), 1 covorel lângă pat, 2 perine cu 4 fețe, 1 plapomă cu 2 cearșafuri de desupt (lipidee) și 2 acoperișe de pat (cuvature) albe; 6 bucăți de rufe, schimburi din fiecare și anume: 6 cămeși, 6 camisoane, 6 pantaloni, 6 părechi de ciorapi, 4 rochițe, 12 batiste, 6 ștergare, 3 servete, toate cu monogramul propriu; tacâmuri: cuțit, furculiță, lingură mare și linguriță, 2 păhare (unul pentru dinți și unul pentru beut); 1 lighean (lavor), 3 cârpe pentru șters ligheanul; perie de cap, de dinți și de haine; piaptăn și foarfeci; două haine de port și una

de sărbătoare, 4—6, șorțe, 1 haină de iarnă (palton), 1 pălărie și două părechi de ghete.

Afară de acestea fiecare elevă (internă ori externă) are să fie provăzută cu recvizitele necesare de învățământ, scris, muzică și lucru de mână. Pentru lucru de mână se poate depune o mică sumă (câte-va coroane), asupra căreia va avea fiecare o cartică de notițe, purtându-și socotelele proprii în regulă.

Elevele la înscriere au să fie însoțite de părinți sau îngrijitorii lor.

Despre uniformă, care va fi modestă și corespunzătoare, se va îngrijii direcțiunea ulterioară.

Prelegerile se vor începe nesmițit cu 10 Septembrie n. a. c. și dela acest termin înainte elevele vor putea fi primite numai prin Consistoriul diecezan.

Deslușiri și mai amănunțite se pot cere dela direcțiunea școlii (Arad, strada Deák-Ferencz N-rul 27).

Când comunicăm toate acestea Onoratului public, tot-odată îl încunoștinăm, că Consistoriul nostru plenar a decis a aduce jertfe foarte mari pentru ridicarea la nivelul dorit a *acestei singure școlii civile de fete de confesiunea gr.-or. română* în întreaga noastră Metropolie, și că, în considerarea importanței ce o are creșterea fetițelor pentru biserica noastră națională, prin factorii competenți s'a pus buza la ridicarea unui nou palat pe sama acestei școlii.

Și până atunci însă ca directoară a internatului încopciat cu această școală a fost numită Mult Venerata Doamnă *Iubita Secula n. Truția*, care își va validita bogatele experiențe întru conducerea tinerelor mlădițe din internat, ear' director de studii a fost numit cunoscutul pedagog român Dr. *Petru Pipoș*, fiind pe lângă dânsul angajate cele mai bune puteri didactice, cu toată cvalificațiunea recerută.

Între astfel de împrejurări instruirea elevelelor se va putea face cu cele mai frumoase rezultate, ear' în internat se va pune deosebită îngrijire pentru creșterea religioasă-morală a elevelelor, precum și pentru instruirea lor temeinică în economia casnică, gătirea bucatelor, croit și cusut.

Cerem în temeiul acestora încrederea Onoratului public, și cu deosebire pe credincioși diecezei noastre îi rugăm să-și înscrie fetițele la școala noastră din Arad.

Arad, în 16/29 Iulie 1905.

Consistoriul gr.-or rom.
din Arad.

Nr. 1 1905/6

Subsemnata Direcțiune aduce la cunoștința celor interesați, că anul școlar 1905/6 la institutul pedagogic-teologic din Arad se începe după următoarea programă:

1. În 30—31 August (12—13 Septembrie) se vor ține examenele de corigență și private cu elevii ambelor despărțăminte, având să achite anticipativ fie-care elev taxele prescrise.

2. În ^{1, 2, și 3}/_{14, 15 și 16} Septembrie a. c. se vor face înscrierile, la cari elevii se vor prezenta cu testimoniile cursurilor anterioare.

3. Direcțiunea va înscrie numai pe aceia, cari pe lângă împlinirea celorlalte condițiuni se vor prezenta cu cvitanța dela cassa consistorială despre achitarea anticipativă a taxelor prescrise.

Arad, la 4/17 Iulie 1905.

Roman R. Giorogariu

director.

Vestmintele sfinte.

Vestmintele, ce le îmbracă persoanele din cler de câte-ori oficiază un serviciu divin, poartă numirea de vestminte sfinte. Întrebuințarea vestmintelor sfinte în biserică creștină la serviciile divine se razimă pe tradițiunea apostolică. Numărul, forma și felul lor și-au ajuns complectă formațiune abia în secolul al șeselea. Că persoanele ierarhiei bisericești dela început s'au îmbrăcat în anumite vestminte, când oficiau cele sfinte, nu suferă îndoială, știut fiind că acest obicei l-au avut în acelea timpuri și preoții iudei și cei păgâni.

Particularitatea vestmintelor sfinte — cari după formă nu mult s'au deosebit de vestmintele ce le purtau și creștinii de atunci — a zăcut în aceea, că vestmintele odată întrebuințate la serviciul divin, sfinții servitori nu le mai întrebuințau și în viața de toate zilele ci exclusiv numai iarăși la serviciile divine.

Scriitorii bis. din secolii IV—VI, când vorbesc despre vestmintele întrebuințate la serviciul divin, amintesc totdeauna și culoarea materiilor, din cari erau gătite. Aceasta cu preferință eră cea albă. Mai întrebuințau și alte culori, totdeauna însă deschise sau luminoase, de cea neagră nu se face amintire.

Când s'a statornicit forma vestmintelor sfinte, li-s'a atribuit și însemnătatea simbolică. Cu aceasta s'a adus în legătură și culoarea materiilor, din cari s'au gătit.

Așa culoarea albă și peste tot culorile deschise, ca particularitate esențială a vestmintelor sfinte, exprimă de o parte curăția și nevinovăția vieții sfinților și de o altă parte bucuria credincioșilor ce o simțesc sărbătorind prin serviciile divine diferitele acte și lucrări din opera recumpărării. În șirul acestora se face pomenirea și de patimile și moartea Mântuitorului, când biserică vie, în opoziție cu bucuria, își exprimă jalea și întristarea și se îndeamnă la căință. În cursul vremurilor sa luat obiceiul a se exprima acest sentiment prin culoarea mohorâtă (roșu întunecat). Probabil întru amintirea hainei mohorâte, cu care a fost îmbrăcat Iisus în timpul patimilor și pentru ca culoarea purpură să ne aducă aminte de sângele său vărsat pe cruce.

Pentru a exprima prin vestmintele sfinte întristarea, e adoptate acum și culoarea neagră.

Liturgiile, Euhologioanele și Tipicoanele noastre nu ne dau îndrumări cu privire la culoarea vestmintelor pentru diferite servicii.

Practica bisericeii ne învață, că în general la toate serviciile în și afară din biserică se întrebuințăm vestminte luminoase. Vestmintele negre să se întrebuințeze la serviciile din biserică în toate zilele postului mare, afară de Sâmbete, Dumineci, sărbători, Joia mare, iar în Sâmbăta mare începând dela cetirea Apostolului. În serviciile pentru particulari tot vestminte negre se întrebuințează la parastase și la rânduielile de înmormântare. În săptămâna luminată, ba chiar în tot timpul dala Înviere până la Înălțare și aceste rânduieli se săvârșesc în ornate deschise și nu negre, iar în Grecia înmormântările se fac în tot cursul anului în vestminte albe.

În biserică noastră ortodoxă deci săvârșirea serviciilor divine fără vestmintele sfinte e imposibilă. Lipsa vestmintelor negre însă nu împedecă săvârșirea parastasului și a prohodului. Aceste rânduieli pot fi săvârșite și în vestminte luminoase și mai cu samă în cele mohorâte, care culoare încă simbolizează jalea și tristețea. a.

Adunarea învățătorilor.

Reuniunea învățătorilor nostri din protopopiatele din dreapta Murășului și-a ținut adunarea generală anuală Dumineca trecută și Luni în Giula.

Primirea ce s'a făcut acestei corporațiuni din partea unei fracțiuni tumultuoase din societatea maghiară e foarte regretabilă; și se datorește numai tactului și prudenței conducătorilor Reuniunii, că adevărate conflicte n'au avut loc între blânzii oaspeți și o ceată de manifestați localnici.

Adunarea generală a decurs de altfel cu demnitate și obiectele pertractate reprezintă adevărată valoare.

Serviniul divin cu chemarea Duhului sfânt l-a oficiat P. C. Sa Dl R. Ciorogariu, director seminarial, asistat de preoții P. Gubaș, G. Selegeanu, Al. Popovici, D. Voniga, diaconii Dr. I. I. Suciș și C. Lazar.

Răspunsurile liturgice le-a cântat escelentul nostru cor seminarial sub conducerea d-lui T. Lugojan.

Adunarea a deschis-o vicepreședintele Iosif Moldovan, după care luând cuvântul P. C. Sa Dl Roman Ciorogariu, arată într'un frumos discurs, rolul culturii ca factor al iubirii de oameni, al toleranței și frățietății.

După deliberarea actelor de formalitate oficioasă și delegarea comisiunilor, ședința se închide, iar după amiază, în a doua ședință, se cetesc trei disertațiuni; dintre cari remarcăm conferența dlui profesor S. Secula „Un monument”. Disertantul face apologia lui Moise Nicoară, fiul Giulei, anteluptător al emancipării bisericești și neamului nostru.

Luni s'au cetit și discutat alte disertațiuni luate în program, — toate interesante și serios elaborate, făcând onoare membrilor disertați ai corpului nostru învățătoresc.

Deși la începutul adunării spiritele erau cam posomorâte, sub impresia primirii neobicinuite de care li s'a făcut parte din partea celor nechemăți, de a se amesteca în ale noastre afaceri, animația totuși s'a potențat crescând, și Românii adunați la Giula au petrecut în veselie și nesupărați, seara de Luni, în forma unei obicinuite petreceri cu dans.

Au învățat învățătorii nostri la Giula, că tot sufletul și toată vloga vieții au să și-o concentreze pentru poporul nostru, căci prietini nu avem.

La didactica experimentală a memorizării.

[Urmare și fine].

Müller și Schumann (psihologi germani) au constatat, că anumite persoane, supuse experimentării, dacă li-se arătau anumite silabe, își aduceau aminte *direct de locul*, la care acele silabe se aflau în carte, sau că aceleași persoane confundau silabele, cari stăteau la același loc în diferite serii. În toate cazurile asociațiunile locale au rol mare. De aci rezultă regula didactică exper.: *Locul cutărui element în cutare serie, în ceea ce privește arangiamntul preste tot, apoi ritmul, relațiunile de spațiu și de timp, șcl., poate se formeze baza pentru păstrarea asociațiunilor și totdeauna trebuie să se ia în considerațiune la tratarea intuitivă a ori cărei cunoștințe, precum și la aplicarea tuturor mijloacelor de intuițiune în școală.*

8. Celeritatea comparată a memorizării.

Müller și Schumann (psihologi germani) au făcut experimente comparative asupra memorizării mai rezezi și mai lente. Exemplu: *Trei* (3)

persoane au memorizat serii de câte 12 silabe, anume așa, că numărul repetițiunilor corespunzătoare au fost: 11·0, 14·8, 19·0. După 24 de oare, pentru memorizarea de nou a aceluiași serii, aceleași persoane au avut lipsă de: 7·0, 8·2 și respective 8·7 repetițiuni. Este caracteristic, că valorile corăspunzătoare memorizării a doua se apropie unele de altele cu mult mai tare, decât cele dintăiu. Așa dar memorizatorul cel mai rezezi nu are lipsă de mai multe repetițiuni, decât cel lent. Deci maxima: »Cine învață iute, uită iute» nu este de a-se conzidera ca regulă didactică generală, ci valabilă numai pentru cazurile externe.

Kemsies (psiholog german) a efectuit experimente asupra elevilor (băieți din clasele superioare ale unui liceu) punându-i să memorizeze, la fiecare ocaziune, câte 10 cuvinte din limbi străine (engleză, franceză) dimpreună cu cuvintele corăspunzătoare din limba maternă (acestea din urmă toate erau cuvinte de câte două silabe). Pe baza acestor experimente el a stabilit 4 tipuri de memorie, anume:

1. după *prima* repetițiune a aceluiași cuvinte, diferențele dintre cele patru feluri de rezultate sunt încă mici, anume fiecare elev știa să reproducă câte 1—2 cuvinte străine (dimpreună cu înțelesul acestora); 2. după *două* repetițiuni, cei dintăiu doi memorizatori știa de ja: 6 cuvinte, al treilea: 3, iar al patrulea numai 2; 3) după *trei* repetițiuni, memorizatorul cel mai abil (iute) a ajuns de ja la țintă (știa de rost toate cele 10 cuvinte); al doilea însă a avut lipsă încă de 3 repetițiuni; iar al treilea a fost avizat să facă 10 repetițiuni; în sfârșit al patrulea a progresat în linie undulantă, anume așa că: după ce el mai suscepea în memorie vre-o 1—2 cuvinte noue atunci nu mai era capabil de a-le păstra pe toate 10, ci earăși era avizat să memorizeze *regresiv*, pentru a putea face câte un nou pas înainte — o cale de tot dificilă și obositoare; cu 10 repetițiuni memorizatorul cel mai debil ajunsese abia până la al 5-lea cuvânt. Afară de asta, cuvintele străine nu le mai putea reproduce corect, ci foarte schimonosite, mai departe adesea se întâmplă, că acel elev, în urma încordărilor penibile, se obosea atât de intenxiv, încât era silit să pauzeze și apoi, după un interval oare care, să înceapă iarăși dinainte repetițiunile obositoare.

9. *Atențiunea și interesul, ca factori ai memorizării.*

Este fapt cunoscut din experiență, că atențiunea încordată și interesul viu contribuie foarte mult întărirea păstrării. Mai adăugăm, că experiențele plăcute posed mai multă putere asociativă, decât cele neplăcute. Aproape toți oamenii își zugrăvesc viitorul nu în legătură cu experiențele lor dureroase sau nefericite, ci în butul tu-

turor decepțiilor, pe baza incidentelor plăcute și îmbucurătoare din trecut. Mai departe fiecare cunoaște puterea timpului, care pe încetul vindecă toate ranele și aplanează chiar și constrastele cele mai penibile. *Jean Paul* are tot dreptul când zice, că: »Aducerea aminte și speranța sunt niște roze, ce cresc pe aceeași tulpină cu realitatea, însă — fără spini«. Căile, pe cari se mișcă curentul ideilor noastre, totdeauna alărnă dela *sentimentele de plăcere* mai intențive, cari însoțesc asociațiunile noastre anterioare. Elevul își va câștiga asociațiuni nouă și le va putea consolida cu cele vechi cu atât mai bine, cu cât în momentul apercepțiunii dispozițiunea lui sufletească va fi mai senină și liniștită. Cât de frumos și nimerit observă earăși *Jean Paul*: »Seninătatea este cerul, sub care prosperează toate!«

Dr. P. Pipoș,
profesor.

În vacanță.

Plugarul în aceste luni este mai ocupat cu lucrul, și el, sârmanul muncitor, jertfește odihna sa pentru a-și putea câștiga agonisala trebuincioasă liniștei sufletești și trupești. Dacă Dumnezeu i-a dat din belșug, el știe să-i și mulțumească.

Nu astfel stă lucrul cu inteligența. Căldurile sunt mari și cei-ce întore filele din cărți nu sunt deprinși cu aceste vremuri. Ei sunt în vacanță. Pentru ei în multe locuri încetează munca. Își iau refugiul unde pot, și dacă le permit împrejurările atunci și unde vreau.

Cei modești și cu oficii și peste vară se îmbulzesc prin cafenele, hoteluri și berării, ca acolo să a-lunge dela ei nesuportabila căldură dogoritoare a soarelui. Aici pun apoi la cale toate treburile țării, a națiunii și bisericii. Toți adevărat discută chestii, ce-i ating și-i interesează.

Preoții noștri încă discută. Dar câtă deosebire între discuția lor și a laicilor! Laicii vorbesc despre sisteme, principii planuri priincioase și folositoare.

Preoții noștri? Despre ori-și-ce numai despre acestea nu, numai despre principii salutare bisericii nu.

E lucru de tot șodalnic și demn de compătimire, (să nu mă exprim altfel), când vrând să arăți mijloace, prin cari se pot combate multe slăbiciuni și rele, ce ne bântue, vine un preot cu *experiență* și ia slăbiciunile și relele în apărare. Ba că nu se poate, ba că așa ne-am aflat, ba că una, ba că alta și cu aceasta discuția e gata. Ei rămân la toate reci. Ba ce e mai mult: tinerii să nu îndrăznească a spune o vorbă la loc despre un lucru bun, ce bătrânii l'ar putea face, dar nu-l fac — căci atunci anatema e gata asupra lor.

Un exemplu. Colegul meu, Petru Popa, tinăr cu vederi sănătoase, iscălise un articol despre „stranele din Bihor“ sfătuind pe sfinții părinți să-și crească pe lângă biserică cantori. Vai, ce păcat mare a grăit!

Cum? El un tinăr fără experiență vine să dea sfaturi bătrânilor? Nu știe el, că nu se poate? Nu știe, că așa ne-am aflat? Iată ehoul aceluia articol.

Dar una este la mijloc. Sfințiile voastre să-și aducă aminte și de viitor, și viitorul apropiat pentru noi se înfățișează cu vălul tristeții și al doliului.

Imprejurările, luptele, ce se desfășură, ne pun pe gânduri și ne îndreptățesc a crede, că vor veni vremuri, când dascălimea noastră va avea numai însemnătate istorică în viața noastră constituțională. Cine le va lua locul și rolul — în biserică?

Concluzia ne duce la cantori, cantori crescuți din popor. Și ce bine ar fi când eventualitățile ne-ar găsi pregătiți în toată vremea.

Cântarea desvoaltă sentimentul religios în popor, acel sentiment fără de care pe lângă toată știința, ce ni-o croesc învățații lumii, nu putem avea trăinicie.

Cântarea este mijlocul prin care indeosebi ademenesc pocăiții poporul nostru. Cântăreți ne trebuiesc.

Lucrul pare greu unora, dar dacă este idealism și însuflețire pentru prosperarea bisericii și prin ea a neamului, acolo nu este nici o greutate.

Una însă e rău la noi! *Vacantele sunt prea lungi și munca prea puțină.*

Petru E. Papp,
abs. de teologie.

Întemeierea Metropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din țară.

Cele dintâi mențiuni ce se fac în documente, cu privire la istoria bisericii române.

(Urmare)

În timpul predominării bizantine în Balcani între 1018 și 1186 găsim atestată chiar și existența unui episcopat special pentru Români. În două cataloage de eparhiile supuse arhiepiscopiei de Orhida în acest interval de timp, e vorba între altele și de o episcopie a Românilor, numită odată *i Vlachon* în unul din aceste cataloage iar în celalt *o Vreandtis iti Vlachon*. Gelzer revindecă acest episcopat pentru Românii din peninsula balcanică. Neapărat că pe baza numai a acestor indicii nu s'ar putea spune nimic sigur cu privire la sediul acestui episcopat, la timpul când s'a înființat sau desființat; un lucru însă îmi pare destul de probabil: că acest episcop al Românilor de la sudul Dunării, își va fi întins autoritatea sa bisericască și asupra Românilor care se aflau la nordul Dunării pe aceea vreme.

* * *

Timp îndelungat nu a durat situațiunea arhiepiscopiei de Ochrida, așa cum o recunoscuse și confirmase împăratul bizantin Vasile II. Multe din eparhiile, ce i se subordonară în 1019—1020, fură mai pe urmă incorporate scaunului patriarhal din Constantinopole sau mitropoliiilor din Tesalonic, Larisa și Dyrrachion, dela care fuseră luate. Rotunjirea aceasta a teritorului supus jurisdicțiunii arhiepiscopului de Ochrida se făcù însă nu numai în ce privește eparhiile dela sud ci și în cele dela nord sau dunărene. Revolta fraților Petru și Asan duse la înființarea celui de al doilea imperiu bulgar, pe care noi Românii ne am obicinuit a-l numi imperiul româno-bulgar. O consecință a acestei nouă constelațiuni politice este și întemeierea mitropoliei de Târnova în anul 1186, care mai târziu a fost ridicată la rangul de Patriarhie. Episcopii eparhiilor dela Dunăre, ca cel din Vidin, Niș, Brnicevo deveniră de acum înainte dependenți de scaunul arhiepiscopal de Târnova. Tot în a doua jumătate a secolului al XII se începu și consolidarea statului sârbesc sub Ștefan Nemanja. Micile formațiuni politice de până atunci fură reunite de el într'un singur întreg, apoi începu lupta cu Bizantinii pentru ca să libereze pe Sârbi de sub stăpânirea lor. Bizantinii se uniseră cu stăpânitorii sârbi deposedați și alungați de Ștefan Nemanja, dar fură învinși. Împăratul Manuel Comnen trebui în cele din urmă să facă pace cu Nemanja, recunoscându-l de Mare-Jupân; unificarea statului sârbesc, realizată de Nemanja, se recunoște de asemenea. După moartea împăratului Manuel Comnen (1180) Nemanja întinse stăpânirea sa spre sud, luând dela Bizantini mai multe orașe, cetăți și ținuturi, pe care le încorporă cu statul său. O consecință a consolidării politice a statului sârbesc începută de Ștefan Nemanja și continuată și de urmașii săi, fu și întemeierea unei Mitropolii proprii a Sârbilor, constituirea ierarhiei lor naționale. Intemeietorul fu un fiu al lui Ștefan Nemanja, care devenind călugăr luase numele de Sava, și e cunoscut la sârbi, în general cu numele de Sfântul Sava. El întemeiă în anul 1219 Mitropolia sârbească în Zitscha, organiză ierarhia, împărțind teritorul în 12 episcopii. Dintre aceste episcopii mai în apropiere de Dunăre erau cea dela Belgrad și Brnicevo. Ultima episcopie am văzut-o mai sus ca dependentă și de arhiepiscopul de Târnova, căci granița între Sârbi și Bulgari a oscilat. Dar întemeierea ierarhiei bulgare și sârbe, care fură apoi recunoscute și de Patriarhul Constantinopolei, nu se făcù de cât în detrimentul întinderii jurisdicțiunii arhiepiscopului de Ochrida, care din cele 31 de eparhii dela 1019—1020, nu mai rămăsese de cât cu cinci, plus alte cinci înființate din nou.

Dar de ce această scădere, reducere aproape totală a întinderii jurisdicțiunii arhiepiscopiei de Ochrida? Și de ce mai ales accentuarea faptului că în părțile nordice ale peninsulei balcanice de a lungul Dunării, se constituiră nouă ierarhii pe la finea secolului al XII și începutul celui de al XIII-lea?

Pentru a înlătură o eroare, după părerea mea în care s'a crezut prea multă vreme!

Scriitorii noștri de până acum, aproape toți erau de părere că jurisdicțiunea arhiepiscopiei de Ochrida asupra Românilor din nordul Dunării mai ales, a continuat multă vreme, până chiar după întemeierea principatelor române, în secolul XIV și chiar după ce se întemeiară mitropoliile românești independente însă de Patriarhia de Constantinopole.

(Va urma).

CRONICA.

Avis știpeudiștilor diecesani!

Știpeudiștii fundațiunilor diecezane sunt poștiti să-și prezinte la Veneratul Conzistoriu diecezan, testimoniile școlare de pe anul școlar expirat, până în 1/14 August a. c. În lipsa acestor testimoni li-se vor sista știpeudiile.

† **Dr. Ioan Raț.** Cu durere anunțăm încetarea din viață a unui valoros membru al societății noastre românești, de care legam frumoase speranțe, moartea tânărului avocat Dr. Ioan Raț.

Deplângem moartea fruntașului dispărut dintre noi și ne esociem la jalea familiei care a lansat următorul necrolog: Subscrișii cu inima frântă de durere aduc la cunoștință trecerea din viață a neuitatului lor soț, tată, fiu, ginere, frate, cumnat și nepot *Dr. Ioan Raț*, avocat în Șiria în etate de 34 de ani și în al 4-lea an al ferecetei căsătorii. Rămășițele pământești ale scumpului defunct, sfintite de preoțimea gr. or. rom. din Șiria, Duminecă în 3/16 Iulie dimineața au fost transportate la Arad, unde după amiază la orele 5 au fost așezate spre odihnă eternă în cripta familiară din cimiterul de jos. Șiria 2/15 Iulie 1905. Fie-i țarina ușoară și binecuvântată memoria lui! Văd. Georgina Raț soție. Adriana și Letiția fiice. Văd. Teodora Raț mamă. Zeni măr. Papp, Maria măr. Pelle surori. Iustin Raț frate. Vasile Raț, Saveta Raț, Paulina Popa, unchi și mătușe. Văd. Barbara Antonescu, soacră. Virgil și Camil Antonescu, Melentie Papp, Petru Pelle, cumnați.

Logodnă. Dl Nicolae Alecsa, învățător în Gruin s'a fidanțat cu dșoara Mărioara Cloambeșiu ficea preotului din Sielaș.

Aviz!

A apărut și se află de vânzare în tipografia diecezană următoarele cărți școlare:

„**Limba magiară**“ cartea a II-a pentru clasele superioare ale școlii populare de Iuliu Grofșorean și Iosif Moldovan, prețul 50 fileri.

„**Catehism**“, IV carte de religieune pentru școlile populare de dl profesor; Dr. P. Barbu, prețul unui exemplar 40 fil.

„**Istorieare Bisericești**“, III carte de religieune pentru școlile populare de dl profesor: Dr. P. Barbu, prețul unui exemplar 30 fil.

„**Istorieare biblice**“, II carte de religieune pentru școlile populare de dl profesor: Dr. P. Barbu, prețul unui exemplar 30 fileri.

„**Curs practic de Istoria literaturii române**“ pentru școlile populare de dl învățător Iosif Stanca, prețul unui exemplar 40 fil.

„**Exerciții intuitive**“ în limba maghiară, de dl învățător Ioan Vancu, prețul unui exemplar 50 fileri, peste 10 exemplare 10% rabat.

Rugăciunile școlărilor compactate cu gust, în diferite colori, cuprinde întreagă utrenia și liturgia, de un prieten al școlărilor, prețul per exemplar 40 fil. Dela 10 exemplare 10% rabat.

„**Limba magiară**“ pentru elevii claselor inferioare ale școlii pop. de Iosif Moldovan și Iuliu Grofșorean, prețul 50 fil

„**ABCdar carte de cetire**“ pentru elevii clasei primare, edițiunea IV-a de Iosif Moldovan și consoții, prețul 40 fil.

„**A doua carte de cetire**“, edițiunea II-a de I. Grofșorean și consoții, prețul 40 fil.

„**Tâlcuiala evangeliilor**“, de fericitul Loga cu litere cirile prețul 2 coroane.

Concurse.

Cu începerea anului școl. 1905/6 se vor primi elevi de cl. I-VIII gimn. în internatul gr. oriental rom diecezan din Beiuș.

Clădirea internatului este una dintre cele mai frumoase zidiri din Beiuș, deoarece atât din punct de vedere arhitectonic, cât și cu respect la pozițiunea și aranjament corespunde tuturor recerințelor timpului modern. Situat internatul într'o grădină frumoasă cu fântână arteziană și un parc de 1200 m. □ ofere cele mai bune condițiuni igienice

Elevii așezați în internat vor primi cvartir, întreținere, luminat, încălzit, spălat, tot la 2—3 săptămâni iarna vara — scaldă, și instrucțiunea în studii.

Întreținerea cu vîpt se face sub supraveghierea și conducerea superiorilor și a medicului internatului și e așa întocmită, că vîptul e abundant, nutritor și variat. Elevii cari devin morboși, stau sub cura medicului și primesc de loc medicini, pază și vîpt deosebit.

Taxa de întreținere e 280 cor. la an, și este a se solvi înainte în două sau cel mult patru rate; 5 cor. pentru medicamente; 2 cor. pentru mobiliar și 1 cor. la fond. Aceste taxe se solvec la înscriere.

Tinerii, cari voiesc să fie primiți în internat au să aducă cu sine — afară de saltea și covor la pat, cari pentru uniformitate se câștigă prin îngrijirea internatului — următoarele: 2 perini, 4 fețe de perini, 1 plapomă sau țol de coperit, 3 ciarsafuri (lințoluri sau lipidee), 4 șergare, apoi perie de dinți, săpun, pepten, perie ne vestminte, 3 perii de ghețe. Afară de aceste schimburile de lipsă, baieste, ciorapi 1/2 duzină din fiecare. Două rânduri de haiae, unul de vară, altul de iarnă, pălărie, caput de iarnă și 2 părechi călciumi.

Fiecare va face inventar despre ce aduce cu sine în 2 exemplare, unul pentru superiori, altul pentru sine.

Recursele sunt a se trimite la rectorul internatului adresate către Senatul internatului gr.-oriental român diecezan din Beiuș până la 15 August st. n. 1905. Cei cari pentru primadată recurg aici au să producă atestat școlar și medical.

Dat în Beiuș (Belényes) din ședința Internatului gr.-or. ținută la 18 Iulie n. 1905.

Prezident:
Vasilii Papp
protopop gr.-or.

Notar:
Victor Fildan
rector-catihet.

—□—

1—3

Pentru stațiunea învățătorescă vacantă **Căbești** protoprezbiteratul Beiușului conform ordinațiune Ven. Consistor Orădan de sub Nr. 936. Șc. se escrie concurs cu termin de alegere pe **14/27 August** a. c. pe lângă salarul sistemizat de 620 cor parte în bani gata, parte în naturale.

Deci doritori de a ocupa aceasta stațiune sun avizați, ca recursele lor ajustate cu toate documentele recerute adresate la comitetul parohial din Căbești să le trimită protoprezbiterului inspector școlar Elia Moga, în Robogány până în 12/25 Aug. ear până la terminul alegerii să se prezenteze în cutare Duminecă sau sârbătoare în sf. biserică din Căbești pentru a-și arată desteritatea în cant și tipicul bisericesc.

Răbăgani, 8/21 Iulie 1905.

Elia Moga protoprezbiter inspector școlar.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci din **Secaș** (inspectorul Halmagiului) se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă, pe lângă următoarele emolumente: 1. În bani gata din cassa cultului 504 cor.; 2. 8. stângeni de lemne, din cari 4 stângeni pentru încălzitul școlii, prețuite în 32 cor.; 3. Conferența inv. 20 cor.; 4. Folosința alor 2 1/2 jug. pământ a 20 cor., de după care contribuția regească va avea să solvească învățătorul; 5. Scripturistica 10 cor.; 6. Petru curatorul 16 cor.; 7. Cvartir liber cu grădină și grajd pentru vite.; 8. întregirea sperativă din vistieria statului face suma 244 cor., pentru care ajutor s'a făcut petiția conform ord. Consist. Nr. 2255/905.

Urmează în Suplimentul Nr. 29, 1905: